

قدرت نادیده گرفته شده روسیه

در حال حاضر، تنها سه قدرت دریایی اصلی در جهان وجود دارد: ایالات متحده، چین و روسیه. نیروی دریایی سلطنتی بریتانیا که زمانی بر دریاها حکمرانی می‌کرد، اکنون به یک نیروی منطقه‌ای تبدیل شده که توانایی محدودی برای عملیات در مناطق دوردست دارد. چنانچه دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، از متحدان اروپایی انتظار افزایش سهم در تأمین امنیت خود را داشته باشد، توان محدود ناوگان بریتانیا ایجاب می‌کند که این کشور تمرکز خود را بر حفظ امنیت در اقیانوس اطلس معطوف کند.

در اروپا، هشدارها نسبت به تهدید روسیه، به‌ویژه در صورت کاهش احتمالی حمایت آمریکا از ناتو، عمدتاً بر جنبه زمینی متمرکز است. اما قدرت رو به رشد نیروی دریایی روسیه که می‌تواند چالشی جدی برای غرب باشد، کمتر مورد توجه قرار گرفته است. این نیرو همچنین پتانسیل ایجاد چالش برای منافع آمریکادر مناطق حیاتی مانند اقیانوس آرام و قطب شمال را دارد.

اعزام گروه ضربت ناو هواپیمابر بریتانیا (شامل یک ناو هواپیمابر، یک ناوشکن، یک ناوچه و یک زیردریایی) به منطقه اقیانوس هند-اقیانوس آرام در ۲۲ آوریل، علی‌رغم پوشش رسانه‌ای گسترده و تأکید کی‌بر استارمر، نخست‌وزیر بریتانیا، بر تعهد این کشور به ثبات جهانی، در عمل محدودیت‌های این نیرو را آشکار ساخت. این گروه کوچک، نیمی از توان رزمی عملیاتی بریتانیا را شامل می‌شد و تنها تعداد اندکی شناور جنگی برای دفاع از آب‌های سرزمینی باقی ماند. تعداد قابل توجهی از کشتی‌های دیگر، از جمله زیردریایی‌های پیشرفته کلاس Astute (که از سال ۲۰۱۴ به‌طور متوسط دو سال در فرایند تعمیر بوده‌اند) و ناوشکن HMS Daring (که از سال ۲۰۱۷ غیرعملیاتی است)، به دلیل نیاز به تعمیرات اساسی یا مشکلات فنی، در دسترس نیستند.

با این اوصاف، انتظار احتمالی ترامپ از بریتانیا برای ایفای نقش پررنگ‌تر در امنیت اقیانوس اطلس، واقع‌بینانه به نظر نمی‌رسد. کشوری که زمانی بزرگترین قدرت دریایی جهان بود، اکنون تنها حدود ۹ فروند کشتی جنگی اصلی (بدون احتساب زیردریایی‌های حامل موشک‌های بالستیک هسته‌ای) در وضعیت عملیاتی دارد.

کتاب «نیروی دریایی سلطنتی و روسیه: همکاری، رقابت و رویارویی» نوشته دیوید فیلدر و رابرت اوری، نشان می‌دهد که برخلاف تصور رایج، نیروی دریایی روسیه طی دهه گذشته نوسازی قابل توجهی را تجربه کرده است. علی‌رغم تحریم‌های اقتصادی و درگیری در اوکراین، روسیه از سال ۲۰۱۱ موفق به ساخت ۲۷ زیردریایی، ۶ ناوچه، ۹ ناوچه سبک (کوروت) و ۱۶ ناو موشک‌انداز کوچک شده و شناورهای بیشتری نیز در دست ساخت دارد. این کشتی‌ها به تسلیحات مدرنی مانند موشک‌های کروز کالیبر و موشک‌های هایپرسونیک مجهز هستند که کارایی آن‌ها در جنگ اوکراین به نمایش گذاشته شده است.

در مقابل، نیروی دریایی بریتانیا به دلیل کاهش بودجه و اولویت‌های دیگر، روند نزولی را طی کرده است. دو کشتی مهم آبی-خاکی کلاس آلبیون از خدمت خارج شده و احتمال فروش آن‌ها به برزیل وجود دارد. حتی افزایش بودجه دفاعی به ۲/۵ درصد تولید ناخالص داخلی نیز، با توجه به هزینه‌های سرسام‌آور پروژه‌های تسلیحاتی و تأخیرهای مداوم در تحویل، بعید است بتواند به سرعت روند نوسازی ناوگان را بهبود بخشد. در نتیجه، از زمان بحران اوکراین در سال ۲۰۱۴، روسیه در زمینه توان دریایی به سرعت از بریتانیا پیشی گرفته است.

این کتاب همچنین بر اهمیت گفت‌وگو و ارتباط برای مدیریت رقابت و جلوگیری از درگیری تأکید دارد. پس از جنگ سرد، دوره‌ای از همکاری محدود میان دنیای دریایی وجود داشت اما پس از الحاق کریمه به روسیه در سال ۲۰۱۴، بریتانیا تمامی ارتباطات نظامی مستقیم را قطع کرد. اکنون، بدون کانال‌های ارتباطی رسمی، درک غرب از تحولات دگرترین و توانایی‌های نیروی دریایی روسیه ناقص است.

به نظر می‌رسد تأکید تبلیغاتی نخست‌وزیر بریتانیا بر قدرت‌نمایی دریایی، با واقعیت جایگاه این کشور در میان قدرت‌های دریایی جهان (که محدود به آمریکا، چین و روسیه است) همخوانی ندارد. نیروی دریایی روسیه حضور خود را در قطب شمال و اقیانوس آرام گسترش داده و رزمایش‌های مشترکی با چین و ایران برگزار می‌کند؛ فعالیت‌هایی که بریتانیا توانایی محدودی برای نظارت یا مقابله با آن‌ها در این مناطق دوردست دارد.

بزرگ‌ترین رشد بودجه نظامی پس از جنگ سرد

رشد ۹/۵ درصدی مجموع هزینه‌های دفاعی جهان در سال ۲۰۲۴

گزارش
نظامی

نظامی در جهان و برای اولین بار از زمان اتحاد مجدد دو آلمان، بزرگ‌ترین هزینه‌کننده نظامی در اروپای مرکزی و غربی تبدیل کرد. هزینه‌های نظامی آلمان در مقایسه با سال ۲۰۲۳ به میزان ۲۸ درصد و در مقایسه با سال ۲۰۱۵ به میزان ۸۹ درصد افزایش یافت، زیرا این کشور به اجرای صندوق خارج از بودجه‌ای به ارزش ۱۰۰ میلیارد یورو (معادل ۱۰۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۲) که در سال ۲۰۲۲ برای تقویت بودجه نظامی ایجاد شده بود، ادامه داد. در طول سال ۲۰۲۴، پارلمان آلمان خرید تسلیحات جدید و تحقیقات و توسعه نظامی را که بخشی از آن از طریق این صندوق تأمین مالی شده بود، تصویب کرد. آلمان در سال ۲۰۲۴ ۷/۷ میلیارد دلار کمک نظامی به اوکراین ارائه کرد و پس از ایالات متحده مهم‌ترین حامی نظامی اوکراین بود. هند، پنجمین کشور بزرگ از نظر هزینه‌های نظامی در جهان در سال ۲۰۲۴، هزینه‌های خود را به ۸۶/۱ میلیارد دلار افزایش داد که نسبت به سال ۲۰۲۳ رشدی ۱/۶ درصدی و نسبت به سال ۲۰۱۵ رشدی ۴۲ درصدی داشت. هند، که یکی از بزرگ‌ترین واردکنندگان تسلیحات در جهان است، سیاستی را برای کاهش وابستگی به واردات تسلیحات اجرا کرده است. این سیاست، که ۷۵ درصد از هزینه‌های سرمایه‌ای هند (معادل ۲۲ درصد از کل هزینه‌های نظامی) را به تأمین مالی خریدهای نظامی داخلی اختصاص داده است، در سال‌های اخیر پیشرفت قابل توجهی داشته و هند اکنون قادر به تولید خودروهایی زرهی، هلیکوپترها و زیردریایی‌ها است. با این حال، این کشور همچنان برای برخی سیستم‌های پیشرفته‌تر، مانند هواپیماهای جنگی، به واردات وابسته است.

روندهای منطقه‌ای

بیش از ۱۰۰ کشور در سراسر جهان در سال ۲۰۲۴ هزینه‌های نظامی خود را افزایش دادند. کشورهای قاره آمریکا در سال ۲۰۲۴، ۴۰ درصد از کل هزینه‌های نظامی جهان را به خود اختصاص دادند، پس از آن کشورهای اروپایی (۲۶ درصد)، آسیا و اقیانوسیه (۲۳ درصد)، خاورمیانه (۹ درصد) و آفریقا (۱/۹ درصد) قرار داشتند. **آفریقا:** هزینه‌های نظامی در آفریقا در سال ۲۰۲۴ با ۳/۲ درصد افزایش نسبت به سال ۲۰۲۳ به ۵۲/۱ میلیارد دلار رسید. الجزایر و مراکش مهم‌ترین هزینه‌کنندگان نظامی در این قاره بودند. هزینه‌های الجزایر در سال ۲۰۲۴ با ۱۲ درصد افزایش به ۲۱/۸ میلیارد دلار رسید و همچنان بزرگ‌ترین هزینه‌کننده نظامی آفریقا باقی ماند. مراکش نیز توانست پس از دو سال، روند کاهش هزینه‌های نظامی خود را معکوس کند.

هزینه‌های نظامی در جنوب آفریقا در سال ۲۰۲۴ با ۲۱/۹ میلیارد دلار رسید که نسبت به سال ۲۰۲۳، ۳/۲ درصد و نسبت به سال ۲۰۱۵، ۱۳ درصد کاهش داشت. کاهش هزینه‌های نظامی در این منطقه عمدتاً به علت تغییر اولویت کشورها و تلاش برای در اولویت قرار دادن توسعه اقتصادی و رفاهی به جای توسعه قدرت نظامی صورت می‌گیرد.

مالی، بزرگ‌کنافاسو و نیجر از زمان کودتاهای سال‌های ۲۰۲۱، ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ به ترتیب تحت حاکمیت نظامی قرار دارند. این سه کشور در مجموع در سال ۲۰۲۴ ۴/۴ میلیارد دلار به نیروهای نظامی خود اختصاص دادند. هر سه کشور همکاری امنیتی با فرانسه را قطع کرده و از زمان به قدرت رسیدن نظامیان، هزینه‌های نظامی خود را

۴۸/۱ میلیارد دلار برای ساخت کشتی‌های جنگی جدید هزینه کرد. چین، دومین کشور بزرگ جهان از نظر هزینه‌های نظامی، در سال ۲۰۲۴ حدود ۳۱۴ میلیارد دلار به برنامه‌های نظامی خود اختصاص داد که نسبت به سال ۲۰۲۳ رشدی ۷ درصدی را نشان می‌داد. این بالاترین افزایش درصد سالانه در هزینه‌های نظامی چین از سال ۲۰۱۵ و سی‌امین سال متوالی رشد این هزینه‌ها بود که طولانی‌ترین دوره رشد مداوم ثبت‌شده برای هر کشوری در پایگاه داده هزینه‌های نظامی مؤسسه تحقیقات صلح بین‌المللی استکهلم (SIPRI) محسوب می‌شود. هزینه‌های نظامی چین در فاصله سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۴ به میزان ۵۹ درصد افزایش یافته است. همچنین تلاش چین برای تقویت قوای نظامی خود بر سیاست‌های نظامی همسایگان این کشور هم تأثیر گذاشته و بسیاری از آن‌ها را به افزایش هزینه‌های نظامی خود واداشته است.

افزایش هزینه‌های چین بخشی از تلاش چین برای دستیابی هدف بلندمدت این کشور یعنی مدرن‌سازی نیروهای نظامی خود در تمامی حوزه‌ها تا پایان سال ۲۰۳۵ است. چین در سال ۲۰۲۴ از مجموعه‌ای از دستاوردها شامل هواپیماهای جنگی رادارگریز جدید، پهپادها و زیردریایی‌های بدون سرنشین رونمایی کرد. همچنین چین در سال ۲۰۲۴ به گسترش سریع زرادخانه هسته‌ای خود ادامه داد و اقداماتی برای تقویت برخی قابلیت‌های مقابله با تهدیدهای فضایی و جنگ سایبری انجام داد. این کشور در سال ۲۰۲۴ نیروهای هوافضا و سایبری جداگانه‌ای تأسیس کرد.

روسیه، در سال ۲۰۲۴، هزینه‌های نظامی خود را به حدود ۱۴۹ میلیارد دلار افزایش داد که ۳۸ درصد بیشتر از سال ۲۰۲۳ و دو برابر سطح هزینه‌ها در سال ۲۰۱۵ بود. هزینه‌های نظامی روسیه در سال ۲۰۲۴ معادل ۷/۱ درصد از تولید ناخالص داخلی این کشور و ۱۹ درصد از کل مخارج دولت روسیه برآورد می‌شود. بودجه نظامی روسیه از زمان تهاجم تمام‌عیار به اوکراین در اوایل سال ۲۰۲۲، روزبه‌روز غیرشفاف‌تر شده است. حدود ۲۰ درصد از هزینه‌های بودجه‌ای در سال ۲۰۲۴ به عنوان محرمانه طبقه‌بندی شده بود.

هزینه‌های واقعی نظامی روسیه در سال ۲۰۲۴ احتمالاً بیش از ۱۴۹ میلیارد دلار برآورد شده در اینجا است: بودجه در اکتبر ۲۰۲۴ برای تقویت تلاش‌های جنگی روسیه اصلاح شد که تخمین کل هزینه‌های واقعی سالانه را دشوار می‌کند، و ارتش همچنان از بودجه‌های منطقه‌ای و منابع مالی خارج از بودجه در طول سال کمک‌های اضافی دریافت کرد. بخش قابل توجهی از هزینه‌های نظامی روسیه در سال ۲۰۲۴ به صنعت تسلیحاتی این کشور اختصاص یافت تا تأمین مالی خریدهای جدید برای سیستم‌های تسلیحاتی مورد استفاده در تهاجم به اوکراین و حمایت از برخی تولیدکنندگان تسلیحات که گزارش شده بود در آستانه ورشکستگی قرار داشتند، انجام شود. حمایت اجتماعی، از جمله پرداخت‌ها به پرسنل نظامی، یکی دیگر از هزینه‌های عمده بود که تا اکتبر ۲۰۲۴ به ۹/۴ میلیارد دلار رسید و از بودجه اولیه برنامه‌ریزی شده ۵/۷ میلیارد دلاری فراتر رفت. در آلمان، هزینه‌های نظامی برای سومین سال متوالی افزایش یافت و به ۸/۵ میلیارد دلار رسید که معادل ۱/۹ درصد از تولید ناخالص داخلی این کشور بود. این امر آلمان را به چهارمین کشور بزرگ از نظر هزینه‌های

محمدحسین لطف‌اللهی

خبرنگار بین‌الملل

به‌رغم افزایش هزینه‌های نظامی در تمام مناطق، بار اصلی این افزایش بر دوش تعداد محدودی از کشورها قرار داشت. مجموعاً حدود نیمی از کل هزینه‌های نظامی جهان در سال ۲۰۲۴ توسط دو کشور ایالات متحده و چین انجام شد. همچنین ۱۵ کشور نخست در زمینه هزینه‌های نظامی سهمی نزدیک به ۸۰ درصدی از کل هزینه‌های نظامی در جهان داشتند. بیشترین نرخ افزایش هزینه‌های نظامی در مقایسه با سال ۲۰۲۳ متعلق به اسرائیل (با افزایش ۶۵ درصدی هزینه‌ها) و روسیه (با افزایش ۳۹ درصدی هزینه‌ها) بود که نشان‌دهنده تأثیر هزینه‌های یک جنگ جاری بر هزینه‌های نظامی است.

بزرگ‌ترین هزینه‌کنندگان نظامی جهان
به‌رغم افزایش هزینه‌های نظامی در تمام مناطق، بار اصلی این افزایش بر دوش تعداد محدودی از کشورها قرار داشت. مجموعاً حدود نیمی از کل هزینه‌های نظامی جهان در سال ۲۰۲۴ توسط دو کشور ایالات متحده و چین انجام شد. همچنین ۱۵ کشور نخست در زمینه هزینه‌های نظامی سهمی نزدیک به ۸۰ درصدی از کل هزینه‌های نظامی در جهان داشتند. بیشترین نرخ افزایش هزینه‌های نظامی در مقایسه با سال ۲۰۲۳ متعلق به اسرائیل (با افزایش ۶۵ درصدی هزینه‌ها) و روسیه (با افزایش ۳۹ درصدی هزینه‌ها) بود که نشان‌دهنده تأثیر هزینه‌های یک جنگ جاری بر هزینه‌های نظامی است.

ایالات متحده بزرگ‌ترین هزینه‌کننده نظامی جهان در سال ۲۰۲۴ محسوب می‌شود. این کشور با صرف بودجه ۹۹۷ میلیارد دلاری که ۵/۷ درصد بیشتر از سال ۲۰۲۳ و ۱۹ درصد بیشتر از سال ۲۰۱۵ بود، سهم ۳۷ درصدی از کل هزینه‌های نظامی جهان در سال ۲۰۲۴ را به خود اختصاص داد. برای درک بهتر تفاوت هزینه‌های نظامی آمریکا با سایر کشورهای جهان، کافی است بدانیم که هزینه‌های نظامی ایالات متحده ۳/۲ برابر بیشتر از هزینه‌های نظامی چین (دومین هزینه‌کننده بزرگ نظامی) است. این کشور همچنین سهم ۶۶ درصدی از کل هزینه‌های نظامی ائتلاف ناتو دارد. اولویت‌های آمریکا در صرف بودجه نظامی، دقیقاً منطبق بر استراتژی دفاع ملی این کشور در سال ۲۰۲۲ بوده که در آن تقویت بازدارندگی علیه روسیه در کوتاه‌مدت و تقویت بازدارندگی علیه چین در بلندمدت به عنوان مهم‌ترین اهداف نظامی آمریکا برشمرده شده بود. ایالات متحده در سال ۲۰۲۴ مبلغ ۲۴۶ میلیارد دلار را صرف تقویت «بازدارندگی علیه دشمنان» کرد که شامل ۳۷/۷ میلیارد دلار هزینه برای نوسازی تسلیحات هسته‌ای و ۲۹/۸ میلیارد دلار هزینه برای دفاع موشکی می‌شد. آمریکا همچنین ۶۱/۱ میلیارد دلار برای تقویت سیستم‌های تسلیحاتی جنگنده‌های اف-۳۵

